

KAZYS
SAJA

SU BŲRUŽĖLĖ

ANT KAKTŲS

Alma littera

KAZYS SAJA

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo ir mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose arba archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

ISBN 978-609-01-2690-5

© Kazys Saja, 2017

© Iliustracijos, Rimantas Juškaitis, 2017

© Leidykla „Alma littera“, 2017

KAZYS SAJA

**SU BŲRUŽĖLE
ANT KAKTŲS**

Alma littera

VILNIUS / 2017

**SU BØRUŽĚLE
ANT KAKTØS**

Seniai, labai seniai, kai nei jūsų, nei manęs dar nebuvo, viename kaime gyveno Senis ir Boba.

Senis dar nebuvo pasenęs, tik pritingintis dažniau nusiskusti. O Boba, prieš porą metų buvusi Barbė, o dar anksčiau Pupytė, Barboryte vadinta. Bet kas mums rūpi, kas buvo anksčiau. Kol dar jauni, mes – kaip tie nemankštinti arkliai – atbuli žingsniuojam, nenorom.

Pasakysiu tik tiek, kad Senis ir Boba turėjo tris vaikus. Vienam Senis nebuvo tikras tėvas, antrajam Boba buvo ne mama, o pamotė, o dėl trečiojo abu nesutarė, iš kur jis toks išdygo. Gal velnio neštas ir pamestas ar iš tikrųjų gandro jiems į kiemą numestas.

Dievulis aukštybėse galbūt supykęs ėmė ir pasakė: nenorit – kaip sau norit. Pirmieji du vaikai vienas po kito pradingo kaip sūris nuo lentynos. Tikriausiai susibarę išsiskirstė kas sau. Policija nustatė, kad iš broliškos meilės sudegti jie tikrai negalėjo.

Tad liko tik tas mažas vaikelis – Senio ir Bobos anūkas, gal koks rastinukas ar pamestinukas. Trumpiau šnekant, Nukas. Valdiškuose popieriuose kažkoks nemokytas valdininkas buvo parašęs: „Nukas Nuklydęs“, o kitas, mokytesnis, pataisęs: „Nukas Nuklidas“.

„Tuščia jo“, kaip pasakytų dzūkai, o žemaičiai pridurtų: „Velniai jo nematė.“

O mums būtų buvę smagu matyti, kaip tame sodžiaus kam-

pelyje aplink žaliuojantį klevą atsirado tiek daug vienas kitą mylinčių, gerbiančių gyventojų.

Žalmargė, žinoma, labiausiai mylėjo, žindė ir laižė savo veršelj. O praeinančiam Nukui draugiškai mūkė:

– Nūūū... Pakasyk man už ausų.

Nukas pakasydavo – už ausų, tarp ragų, o paskui ir veršelj pritūpęs pabučiuodavo.

Jis dar buvo susidraugavęs ir su ežiu. Su juo nesibučiavo, bet ežys sutikęs Nuką savo snukučio nebeslėpdavo, mielai išlakdavo pieną, tik pastaruoju metu veršelis jo mažai tepalikdavo.

Kas čia dar buvo toks kupinas gerumo ir meilės kaip tas klevas, pavasarį pilnas sulos? Ogi višta, kanapėta kaip tikra gegutė. Tik toji neperi, Nuko vištelė jau trečia savaitė kepte prikepusi prie tuzino kiaušinių. Nukas patardavo jai bent kiek pasivaikščioti, ko nors palesti ir žadėdavo jos kiaušinius pridengti savo kepure ar kokia zuikena.

– Tik atsargiai, bičiuli, tik atsargiai... – kiurkdavo Raiboji.

O jau įkaitus, o jau karšta! Tiesiog degte deganti noru greičiau pamatyti savo viščiukus.

Pats Dievulis danguj ar bet kuris kunigėlis būtų galėjęs pasakyti – pažvelkite į juos! Nukas atkels jums vartus, ir jūs savo akimis pamatysite Rojų.

Bet netrukus tie vartai užsivėrė. Pirmiausia Boba šakėmis nusmeigė ežį. Nulupo spygliuotą jo kailį, kad jį galėtų prisiūti prie

veršeliui sumazgyto apynasrio. Boba norėjo, kad karvė nebesileistų jo žindoma. Veršiui jau laikas graibstyti žolę, o pienas – Bobai, Seniui ir Nukui. Gal dar kokiam sviestui ar sūriui. Kas čia kam rūpi pagaliau...

Bet Žaloji atsidusdama leido tam varganam veršiui ieškoti spenio, nepyko, kad ežio kailis jai bado paslėpsnius.

Raiboji, išvedusi savo viščiukus, netrukus gavo patirti, kad jie kažkokie kvaili ar kvailai užsispyrę. Ji pati vos neišprotėjo matydama, kaip tie jos vaikeliai supuolė į kūdrą ir ėmė pliuškentis. Nėra net gaidžio, kam pasiskųsti.

– Kvaišeliai! Sušalsit, sušlapsit, kaip aš jus beatšildysiu? – kudakavo Raiboji.

Net Nukas jai nesugebėjo paaiškinti, kad tie jos vaikai – ne viščiukai. Bet juk ir ančiukus ji galėtų mylėti...

Raiboji galiausiai būtų patikėjęs, bet Boba kažkurią dieną ją sugavo ir kažkam atidavė. Kaip skolą už ančių kiaušinius.

O Senis tuo tarpu vis dar grąžė klevo kamieną, nors medis jau buvo privarvinęs pilną statinę sulos. Ne, Seniui vis dar buvo maža. Jis tą sulą naudojo naminės raugui. Nukas kiekvienais metais tas klevo skyles rūpestingai užkaldavo mediniais kaiščiais, dar moliu užtepavo. Vėliau, kai niekas nematydavo, stengėsi prie to klevo bent jau dažniau nusišlapinti. Vis jau šiočia tokia trąša...

Tačiau klevas tais metais nors ir išsprogo, bet žiedų ir lapų

nebeužaugino. Senis kaltino šalnas, Nukas – patį Senį, o Boba saviškį paragino, kad jis, tą klevą nukirtęs, pridrožtų naujų šaukštų, bliūdų ir dar sumeistrautų jai suolą arba kryžių visoms jų nuodėmėms atpirkti.

– Gerai nori, gerai nori... – bambėjo Senis, bet vis tiek jis tą klevą nukirto.

– Noriu! Mums pieno reikia, o ta mūsų Žaloji – nors su yla jai paslėpsnius badyk, vis tiek leis tam veršiui ją žįsti.

– Ne, šito nebus, – pritarė Senis. – Ir šaltienos, ir pieno netrukus turėsime į valias.

Jiedu pačiuopo jau prakutusį veršelį, Boba paėmus maišą uždengė jam galvą, o Senis tuo pačiu peiliu, kuriuo Nukas jam pjaustė tabaką, perrėžė veršeliui kaklą.

Boba tą patį vakarą tikėjosi primelžti visą kibirą pieno, todėl Nukui prisakė sugauti keletą varlių. Ji šventai tikėjo, kad žaliosios varlės skaniau surauginą į puodynes supilstytą pieną. Pasakui tas varles mielai suėsdavo kiaulės. Bobai atrodė, kad toks skanėstas ir paršams į sveikatą.

Bet Žalmargė netekusi veršelio staiga susirgo. Galbūt iš liūdesio, nes buvo mačius, ką žmonės padarė su jos veršeliu, o gal tie ežio spygliai sukėlė jai tešmens uždegimą.

Senis ir Boba ilgai barėsi, kaltino viens kitą. Boba karvės tešmenį vilgė degtine, o Senis pats norėjo ją išgerti. Galiausiai sergančią Žalmargę jie pardavė pusvelčiui ir iš tų pinigų nusi-

pirko tik melžiamą ožką, kuriai taip pat buvo nelengva atsisveikinti su trim dar mažais savo ožkyčiais.

Melžiama ji spardėsi, bliovė, nei iš vieno, nei iš kito šono prie savo tešmens neprisileido.

– Laikyk ją už barzdos, jeigu už ragų nenulaikai! – melžėja barė Nuką. – Nebūk toks nupiepęs, lyg ožkos apžlebentas.

Nukas, iš tikrųjų gedėdamas ežio, karvės, veršelio, dar nukirsto klevo, atrodė kaip nuo kryžiaus nuimtas. O dabar sunyko, išdžiūvo kaip šaukštelis. Boba tikėjosi, kad nuo ožkos pieno jis vėl atsigaus, bet staiga aptiko, kad ožka tik su dviem speniais!

Žioplys tas prasigėręs Senis! Leidosi apgaunamas... Nukas jai mėgino sakyti, kad visos ožkos turi tik po du spenius.

– Tai kur čia teisybė? Kokia čia tvarka? – piktinosi Boba. – Žalmargė su keturiais papais mums – tik vieną veršį, o ta vargšė Cibė, du spenius teturėdama, kasmet jiems po tris ožiukus. Ir nuo ko tai priklauso – nuo paties velnio ar nuo ožio?

– Aš jos paklausiu, o tu melžk, – patarė Nukas. – Bandyk nuo uodegos.

Senė pasijuto pažeminta, o čia dar į pieno putas įskrido kur buvęs, kur nebuvęs „koloradas“. Jai visi rusvi vabalėliai buvo „koloradai“. Nukas lauke iš pieno putų pirštu iškėlė boružėlę.

– Na? Apsidairiusi skrisk, – paragino Nukas. – Skrisk nuo mano piršto, kad Dievulis mūsų nepamirštų.

Boružė praskėtė taškeliais paženklintus antsparnius, jau ža-

dėjo skristi, bet netikėtai nutūpė Nukui ant kaktos.

Lyg ir pamiršom pasakyti, kad tais metais buvo prasidėjęs karas. Kas su kuo kariavo, Seniui ir Bobai mažai terūpėjo. Daug kam buvo neaišku, kurie čia priešai dabar „vaduoja“ mūsų kraštą. Šaudyti galėjo ir tie du vyresnieji vienas kito nekenčiantys broliai, Senio ir Bobos išauginti vaikai.

Paklydusi kulka pataikė Nukui į galvą, ir vaikas pamanė, jog ten nutūpė boružė, panorėjusi, kad jiedu skristų į dangų drauge.

Jie jau spėjo pakilti virš aukščiausių medžių, bažnyčių ir kalnų. Pilki debesėliai kaip avelės nugulę plačią, nebeužmatomą dangaus žydrynę...

Ne, tai ne avelės ir ne debesėliai. Tai žuvusiųjų sielos, o gal net angelai, laukia, kol jiems pasirodys Dievulis, gal ką nors pasakys ar pats norės ko paklausti. Vieni čia buvo atskridę nuo plačių vandenynų, kur nyksta žuvys ir plaukioja dvokiantys šiukšlių kalnai, kiti iš nualintų žemių, kur trūksta vandens ir niekas nebeauga.

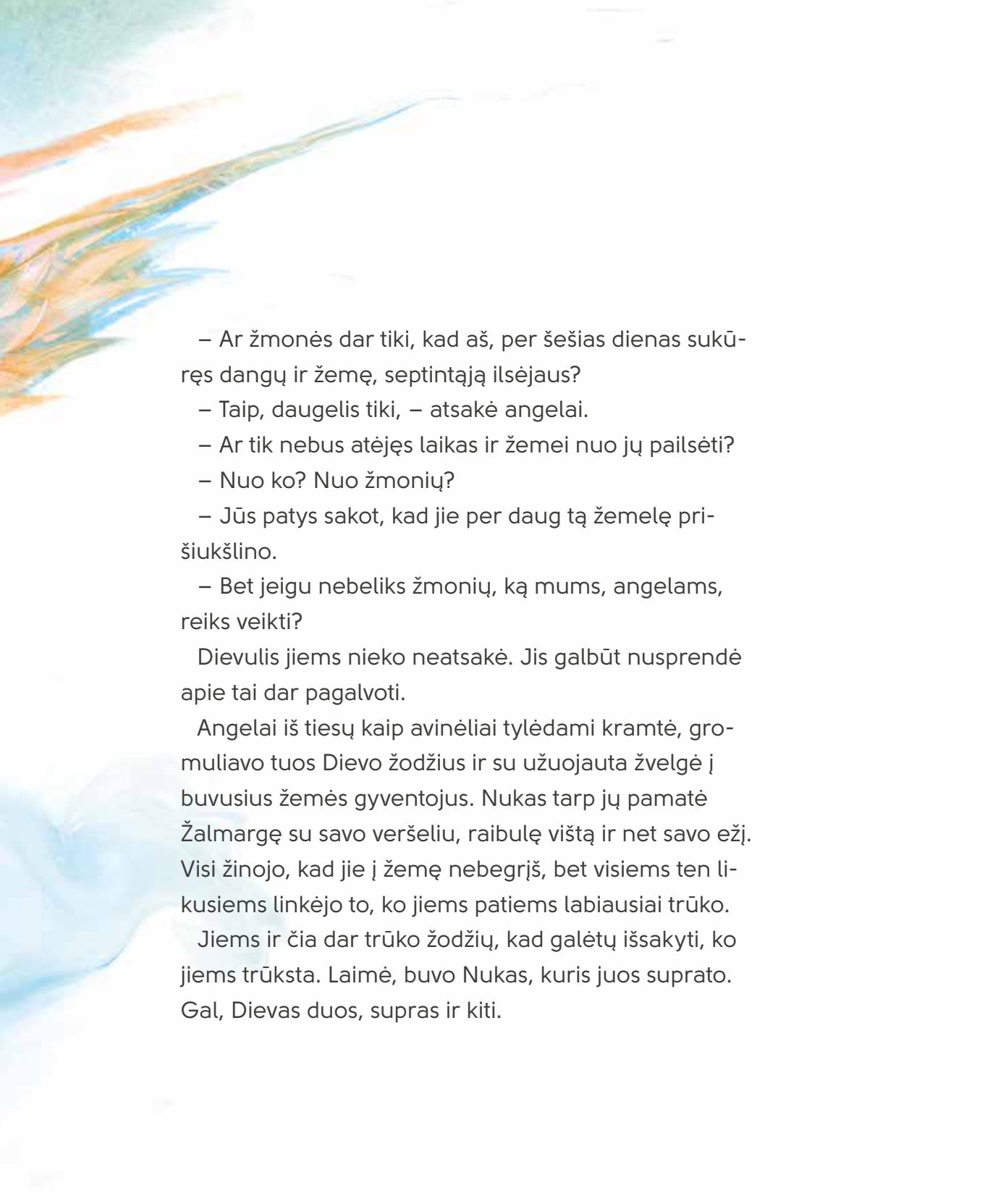
Nukas Dievulio kol kas neregėjo, bet Jis tikriausiai buvo kažkur netoli, nes čia suskridusios sielos nebūtų taip karštai skardusios apie savo bėdas, apie žmonių kvailybes ir jų tarpusavio neapykantą.

Nukas pagaliau išgirdo Dievo balsą, nes niekas kitas šito paklausti negalėjo:

– Ar žmonės dar tiki, kad aš, per šešias dienas sukūręs dangų ir žemę, septintąją ilsėjęs?

– Taip, daugelis tiki, – atsakė angelai.

– Ar tik nebus atėjęs laikas ir žemei nuo jų pailsėti?

– Nuo ko? Nuo žmonių?

– Jūs patys sakot, kad jie per daug tą žemelę prišiukšlino.

– Bet jeigu nebeliks žmonių, ką mums, angelams, reiks veikti?

Dievulis jiems nieko neatsakė. Jis galbūt nusprendė apie tai dar pagalvoti.

Angelai iš tiesų kaip avinėliai tylėdami kramtė, gro-muliavo tuos Dievo žodžius ir su užuojauta žvelgė į buvusius žemės gyventojus. Nukas tarp jų pamatė Žalmargę su savo veršeliu, raibulę vištą ir net savo ežį. Visi žinojo, kad jie į žemę nebegrįš, bet visiems ten likusiems linkėjo to, ko jiems patiems labiausiai trūko.

Jiems ir čia dar trūko žodžių, kad galėtų išsakyti, ko jiems trūksta. Laimė, buvo Nukas, kuris juos suprato. Gal, Dievas duos, supras ir kiti.

VARVEKLIS

Apie Mantą Ūsonį kai kurie fizikai sakė, kad jis – kaip nebe žmogus. Jis – gyvas kompiuteris. Mantas, aišku, tik juokėsi:

– Aš toks, kaip ir jūs, gerbiamieji. Kompiuteris tik mano galvoje ir ne jūsų valdžioj.

Kol kas jis dar nesiskundė, kad naktimis nebesugeba išsimiegoti. Užsnūdęs nori tą savo „kompą“ galvoje išjungti, bet neranda mygtuko.

Vėliau, nori nenori, Mantas Ūsonis turėjo ieškoti kokio neišpaikinto psichiatro, kurį iš pradžių pats galėtų pamokyti, o paskui jau ir jo paklausytų. Pagal Ūsonį, chirurgas žino, ką jis nori išpjauti. Vidaus ligų gydytojas vadovaujasi tuo, ką jam pakiša visokie aparatai ir laborantės. O jau daktarai, vadinantys save psichopatologais, giriasi, kad jie žmogų ir be rentgeno mato kaip nuluptą. Kiaurai ir dar giliau. Oi, kaip juos vertėtų pričiupti ir prilupti!

Bet psichologiją studijavusi Ūla Barzdutė pati prisipažino, kad ji kaip Sokratas geriausiai žino tai, kad nieko nežino. Ji ir išgydė Mantą Ūsonį nuo nemigos.

Po metų jiems gimė dukrelė. Tėvas buvo girdėjęs, kad senovės žemaičiai garbino saldaus miego deivę Čiuldę Uldę. Ūsonis norėjo ir dukrą tuo vardu pavadinti, bet mama nesutiko ir užrašė: Uldė Ūsonytė.

Ir kas iš to? Netrukus abu tėvai vis tiek ją vadindavo Čiulde.

Ta mergaitė buvo labai pastabi ir protinga. Dar nepradėjusi

lankyti darželio, jau žinojo, iš kur ir kaip ji atsirado. Priekaištaudama klausė mamos, kodėl ji neturi broliuko. Labai graži margaplunksnė balandė jų balkone buvo išperėjusi ne vieną, o net tris balandukus!

Kai atėjo Velykos, patį gražiausią margutį Čiuldė nusprendė paslėpti ir pati iš jo ką nors išperėti. Nesvarbu, ką – viščiuką ar broliuką. Deja, netrukus paaiškėjo, kad perėti – tai ilgas ir nuobodus darbas. Ir dar mama paaiškino, kad virtas kiaušinis perėjimui jau nebetinka. Bet jeigu valgymui – tai kam reikėjo taip marginti, stengtis, kad tas kiaušinis būtų kuo gražesnis?

Kol Čiuldė dar buvo maža, jai viskas atrodė suprantama, aišku. O kas neaišku, jai – viens du, ir išaiškindavo mama arba tėtis.

Ūsonis įtikino žmoną sakydamas, kad Čiuldė panašesnė į tėvą. Mama dar kartą pažvelgė į ką tik sušukuotą savo numylėtinę, nusišypsojo ir pasakė:

– Taip.

Čiuldė apsiniaukė, nusiminė ir net supyko. Jeigu ji panaši į savo tėtį, tai kodėl tėvai ją rengia kaip mergaitę?

Darželyje Čiuldė turėjo draugą Jurgį Jurgutį. Jis buvo ne tik panašus į savo mamą, bet ir savo vardą ištardavo taip, kaip ir ji: „Julgis. Julgis Julgutis...“ Darželio vaikai iš jo dažnai pasišaipydavo.

Čiuldė, žinodama, kad iš tiesų yra Uldė, iš to berniuko nesišai-
pė, bet jį niko jį kurstyti:

– Apsimainykim. Tu atiduok man savo kelnes, o aš tau – pėd-
kelnes ir visa kita. Tu būsi dar panašesnis į savo mamą, o aš – į
savo tėtį.

Tai padaryti buvo nesunku, nes Jurgis gyveno gretimam
name, o Čiuldės tėveliai dar nebuvo grįžę iš darbo. Kai paga-
liau jie parsirado, Čiuldė jau buvo žirkelėm patrupinusi jai per
ilgus Jurgučio džinsus ir jau taikėsi prieš veidrodį nušnioti abi
savo kasas su nepritinkančiais berniukams
kaspinais.

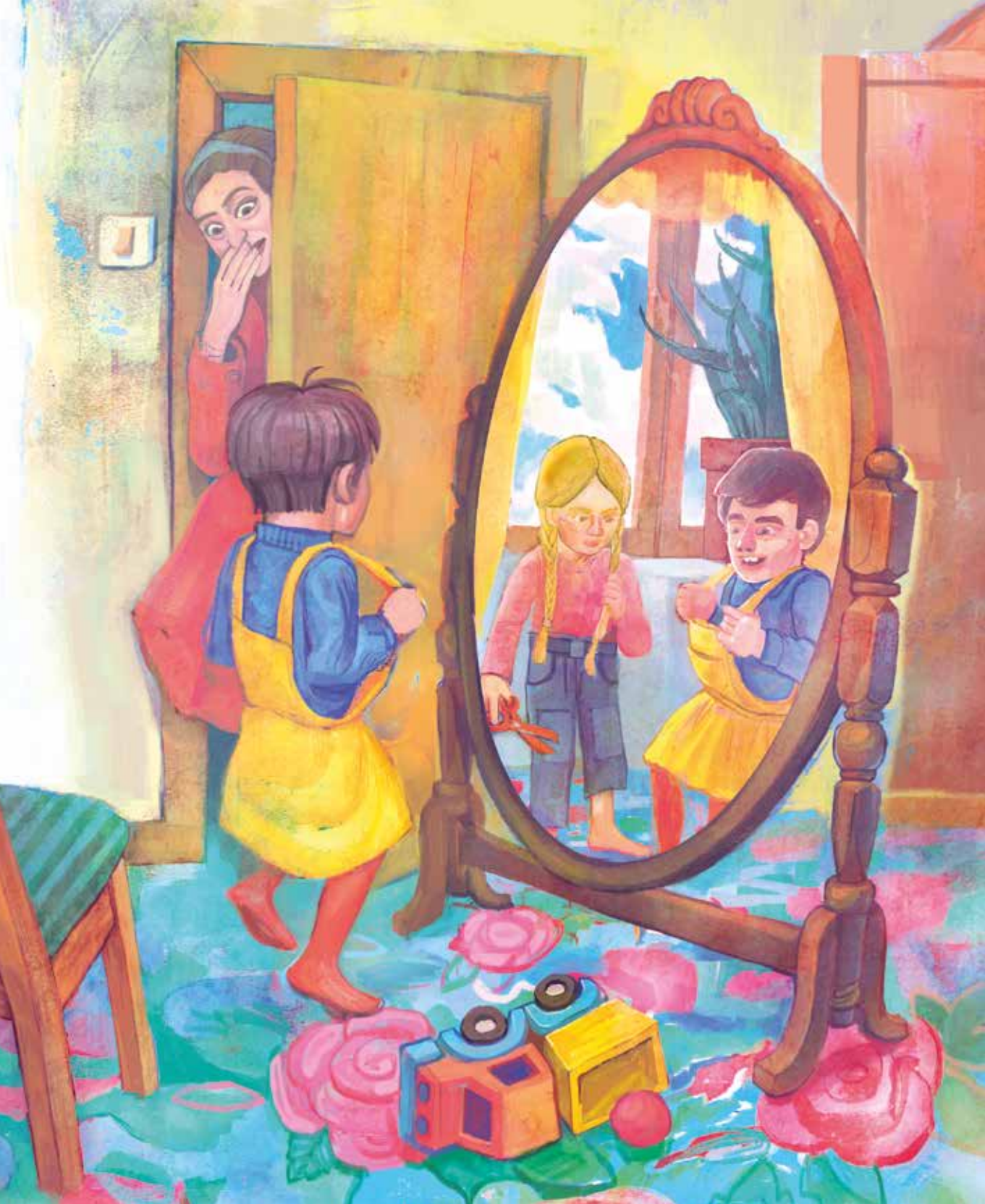
Jurgis su Čiuldės pėdkelnėm ir sijo-
nėliu juokėsi pats ir būtų dar ne vieną
prajuokinęs, jeigu ne abiejų mamų, pa-
sigedusios iš darželio pradingusių vaikų.

– Julgi, Julgi... Kaip tau ne gėda? Ir ką tu
čia dabar vaidini?

– Man gėda, kai mane visi vadina Julgiu.

– Jurgis labai gražiai skamba! – įsiterpė Čiul-
dės mama. – O jeigu tau norisi aiškiau ištarti
„Jurgis“, tu dažniau uždainuok: „Ant kalno mūrai,
joja lietuviai...“ Kai ištarsi „mūrai“, išdainuosi „rūtų“,
galėsi pats sau pasakyti: „Bravo! Gerai!“

Tuo tarpu grįžęs Čiuldės tėvas Ūsonis Jurgį ir jo mamą dar kitaip padrąsino:

– O jeigu nenorit, nedainuokit. Gal jūs, kaip tie japonai, kurie neištaria „l“. Sako ne „langas“, o „rangas“. Ne „laukas“, o „raukas“... Kaip kas moka, taip šoka.

Jurgis pritardamas linksėjo, dar kiek, ir būtų iš tiesų pradėjęs šokti. Darželyje jis net scenoje šokdavo. Čiuldė grąžino jam nustrikuotas kelnes, o savo tėčiui papriekaištavo:

– Tai kam tu sakei, kad aš panaši į tave?

– Tu panaši į mamą, – net ir tėtis mėgino išsisukti. – Aš tik pasigyriau, kad į tavo galvelę esu įmontavęs tokį mažą kaip dievo karvytė kompiuterį. Ateity jis dar augs ir visus mus nustebins.

– Tai jau ne! – sumurmėjo dukra.

Gal net rytoj paprašys mamos, kad ji tą vabalėlį iššukuotų.

Patys įdomiausi dalykai prasidėjo tą žiemą, kai Čiuldė ir Jurgis jau buvo penktokai. Jurgio tėvai prie Kalėdų eglutės pakvietė ir Čiuldę su mama ir tėčiu. Jurguiams kažkas buvo atvežęs gyvą, gana didelę eglę, kuri jau nebe pirmus metus augo medinėj dėžėj su ratukais. Po švenčių jie tą dėžę išrideno į balkoną. Jurgis kasdien laistė, augino savo eglę, į kurią kartais net atskrisdavo varna.

Jei nebūdavo varnos, vaikai galėjo kasdien stebėti labai gražų varveklį, kuris augo greičiau negu eglė. Saulėj varveklis nušvisdavo kaip žvakė. Ir ne bet kokia, o rožinės spalvos. Gal tik viena

Čiuldė ir težinojo, kad Jurgis ant to varvekliaus dar užpila po kelis šaukštus burokėlių sriubos.

Turbūt jau artėjo pavasaris. Visą naktį nebuvo nei šalčio, nei vėjo, tik snigo ir snigo. Kiekviena šakelė bijojo sujudėti, kad neprarastų to baltapūkio žiemos stebuklo. Bet įsidienojus aukščiau pakilusi saulė beregint nutirpdė visą medžių grožį. Jurgučio kieme vaikai nusprendė nulipdyti senį Besmegenį.

Prireikė morkos Besmegenio nosiai, akims – mažų bulvelių ir kokio nors krepšio jo linksmam kepurei.

Kai Čiuldė skubėjo ko nors atnešti iš savo namų, nuo Jurgučio balkono atitrūko varveklis ir beveik tiesiai smigo į Čiuldės megztą kepurėlę. Gal ji kiek ir apsaugojo galvą, bet Čiuldę vis tiek reikėjo skubiai gabenti į ligoninę.

Čiuldė Uldė ten ilgai užsibuvo. Ūsonienė net ėmė abejoti, ar dukra išliks tokia protinga, kokia buvo.

– Jurgis neištardavo žodžio „varveklis“, – tėvams aiškino Čiuldė, – jis mums sakydavo „žvakė“. Jis kasdien ten vaikščiojo, lakstė – jam niekas neužkrito. Tik man... Ir dar tiesiai ant galvos.

Jos galva ir dabar buvo apvyturta ir atrodė tarytum apsnigta.

– Varveklis – tai tik sušalęs lašantis vanduo, – aiškino jai tėvas. – Jam nerūpi, kaip tu jį pavadinsi.

– Rūpi, – tvirtino duktė. – Visiems kas nors rūpi.

Jeigu nerūpėtų, jis nebūtų sušalęs ir taip ilgai tykojęs manęs.

– Fizikos dėsnis. Minus keturi laipsniai, ir vanduo pradeda šalti.
– Bet nuo to jis galbūt jaučiasi labai nelaimingas, – samprotavo Čiuldė.

Jos mama nebeiškentė:

– Čiulde! Vanduo yra vanduo. Tai mums reikia džiaugsmo.

Duonos ir žaidimų, kaip sakė romėnai.

– Oi... – nesutiko Čiuldė. – Ir vanduo labai mėgsta pažaišti.

– Gerai. O ko dar, tavo manymu, žmogui reikia gyvenime?

– Visko. Ir vargo, ir liūdesio. Kad paragavęs daugiau nebenuotum.

Abu tėvai susižvelgė. Ar ji čia šneka kaip senė, ar kaip varveklis sužalotas vaikas?

– Ko dar? – rimtai paklausė tėvas. – Tau, man ir mums visiems...

– Reikia vilties, kad viskas bus taip, kaip tu nori.

– O jeigu nebus?

– Tada iš nuobodumo man vėl reiks eiti į mokyklą...

Abu tėvai nušvito. Suprato, kad Čiuldė sugeba ne tik protauti, bet ir pajuokauti.

– Čiulde, ar dar yra dalykų, kurių tu nežinai? – taip pat juokais paklausė tėvas.

– Yra, – atsakė. – Nesuprantu, kodėl tas varveklis – ant manęs...

– Nesi pagalvojus, kad tai kažkokia Dievulio bausmė?

– Dievulio? Už ką?

– Gal jis tokiu būdu pageidavo su tavim susipažinti? – vėl pajuokavo Ūsonis.

– Na, tada... Jeigu aš būčiau mokytoja, aš jam liepčiau atsivesti tėvus.

Ūsoniai dar linksmiau nusijuokė. Nuo to varveklis Čiuldė iš tiesų pasikeitė. Pralenkė ne tik Jurgutį, bet ir visus kitus penktokus. Tėvai net svarstė, gal nuo rudens ji jau galėtų lankytis nebe šeštą, o septintą klasę.

**ČIA NE KŲKIE NŲRS FAKTAI,
Ų IŠ TIESŲ, TAI BUVŲ**

Vidmantas Žvirblis savo tėvų neatsiminė. Globos namuose jis kažkaip sužinojo, kad kiekvienas vaikas bent jau iš pradžių turi ne tik mamą, tėtį, bet ne vieną, o du savo senelius ir dvi močiutes. O jis neturėjo nė vieno. Gal ir turėjo, bet nežinojo, kur jie yra.

Vidas mėgo skaityti. Ypač visokias pasakas. Iš visų globotinių jam labiausiai patiko Sigita, taip pat našlaitė. Gal net pati gražiausia vaikų namuose. Vidas ją vadino Sigute, o kiti – tiesiog Siga.

– Klausyk, Sigute, – kažkurią dieną jis užkalbino ją. – Ir tu tikriausiai turi savo senelį. Gal net esi su juo susipažinus?

– Taip, – atsakė. – Per kiekvienas Kalėdas jis man ką nors dovanoja.

– Ne, aš kalbu apie tikrą. O ne tą, kuris tik vaidina senelį.

– Gal ir turiu, bet aš jo nepažįstu. O tu?

– Vieną kartą mačiau, – pamelavo Vidas. – Jis tik su ūsais, bet labai fainas. Jis norėtų mane pasiimti.

– Tai tegul pasiima.

– Bet aš vienas kažkaip... Gal ir tu su manim?

Sigita turbūt suprato, kad Vidas fantazuoja, ir pasivaipydama paklausė:

– Tu tikrai jį matei? Tą savo senelį?

– Mačiau. Žinoma... Kalbėjom.

– Matei kaip savo ausis. O gal kaip savo nosį?

– Ausų nematau, o nosį... matau, kada tik noriu.

– Tada žinok – tu matai, o aš nenoriu matyti. Nei tavo nosies, nei tavo senelio.

Sigita pasisuko ir nuėjo sau žinodama, kad ji patinka ne vien tik Vidui. Žvirblis gražiai dainuoja, tik tas jo „snapas“ kai kam užkliūva.

Pajutusi, kad Vidmantas koridoriaus gale tebestovi, lydėdamas ją akimis, Sigita atsigrįžusi šyptelėjo. Dovanojo ir jam šokią tokią viltį.

O toliau... Taip atsitinka tik pasakoj arba sapne.

Atsirado Žvirblio senelis. Net iš Amerikos grįžo, tėviškėj radęs tik Vidmantą iš visos Žvirblių ir Žvirbliūnų giminės. Jis jau buvo apkeliavęs visą pasaulį ir labiausiai troško atsisėsti prie upės ir kaip kadaise vaikystėj pažuvauti. Jis net meškerę parsivežė.

Jiedu apsikabinę šiek tiek padūsavo ir šnekučiuodami nuėjo prie Nemuno. Senelis žuvaus, o Vidas šalimais atsisėdęs lauks dar vieno stebuklo: gal ir jiems pasiseks sugauti ne bet kokią, o Auksinę žuvelę...

Kai senelis, iš savo lazdos ištraukdamas kaskart vis plonesnę meškerkočio dalį, viską sudurstė ir pririšo valą, Vidmantas prisiminė, kad jie neprisikasė sliekų.

– Mums jų neprisireiks, – pasakė senelis. – Aš turiu meškerio-tojų „kramtoškės“. Te, tu sukramtyk, nes mano protezai – tik vinims iš grabo lupinėti. Iš tos gumos mes nulipdysim labai skanų slieką....

Ta kramtomoji guma patiko ir Vidui. Ji buvo tokia kvapni, tokia „nepakartojama“, kad jis bešnekėdamas ją makt ir nurijo.

– Niekis, – vėl jį nuramino senelis. – Pamėginsime su mu-sele...

Jis atkišo vaikaičiui savo kaulėtą ranką ir paprašė, kad Vidas palaižytų, kol dar jo liežuvis tebėra saldus. Vidmantas truputį nusigando pamatęs, kad senelio pirštai tokie sukumpę ir dar su aštriais, seniai nekarpytais nagais.

– Tu man juos patrumpinsi, – atspėjęs jo mintį, pasakė senelis. – Matai, mano kairioji su dešine kažkaip nesutaria.

Ant tos rankos, kurią Vidas palaižė, netrukus nutūpė didelė musė. Senelis tekšt, priplojo ją kita ranka ir užmovė ant meškerės kablo. Paskui, kaip senas, patyręs žvejas, nusviedė jauką už nendrių, kur paprastai būna daugiau smulkios žuvies.

Vidas vėl užsisvajojo apie Auksinę žuvelę. Ko jis prašytų jos, jeigu jiems iš tikro tokia imtų ir užkibtų? Žvirblis norėtų, kad jo snapas, kitaip sakant, nosis būtų truputį mažesnė. Paskui – kad Sigutė neatstumtų jo. O trečia...

Trečiojo noro jis jau nebespėjo sugalvoti. Pamatė, kad meškerės plūdė paniro.

– Trauk, trauk! – paragino senelį. – Jau kažkas užkibo.

Žuvis ten tikriausiai buvo nemaža, nes meškerkotis sulinko nelyginant smilga nuo rasos. Bet... senelis ištraukė ne žuvį, o seną, ištižusį batą be užvarsčių.

Vidui pasidarė linksma, o senelis šiek tiek sunerimo.

Tuo tarpu iš pusbačio išrėpliojo didelė varlė ir tris kartus kvarktelėjo, išsproginus akis į senelį:

– Ragana! Ragana! Ragana!..

Senelis nuplėšė nuo galvos savo skrybėlę ir norėjo tą varlę nutildyti. Ir čia Vidmantas Žvirblis pamatė, kad senelis visai ne senelis, o senė. Kumpanosė, žilais išsidraikiusiais plaukais ir piktai žaižaruojančiom akim.

– Pabučiuok mane, kuo greičiau pabučiuok, – varlė skubino Vidą. – Aš esu Eglė, žalčių karalienė. O čia – ta pati ragana, kurį užkeikė ir mane, ir Žilviną.

Vidmantas jau nebetikėdamas tuo, ką čia girdi ir mato, nutarė verstis ant kito šono. Jis taip ir padarė, bet vis dėlto tą žalią kalbančią varlę pabučiavo. Ne į lūpas – į kaktą.

Paaiškėjo, kad varlė sako tiesą, tik dar ne visą. Kai iš sielvarto sumedėjusią Eglę per kažkokį karą kažkas nukirto, vėl motina tapusi Eglė ėmė žadinti medžiais paverstus savo vaikus: Ažuolą, Uosį ir Beržą. (Drebulę jau seniai buvo nugraužęs bebras.)

Ji būtų juos visus prikėlus, bet, kur buvus, kur nebuvus, atsirado vėl ta pati ragana. Tik jau tvarkingai apsirengus, akiniuota,

kaip kokia direktorė. Ir ėmė sakyti, kol vyksta karas, aš paversiu
tave žuvimi. Galėsi nuplaukti į Žilvino rūmus. Jei patiks, galėsi
ir vaikus ten pasiimti.

Ji, kvailelė, sutiko, o ragana ją pavertė varle. Kol jos kas nors
nepabučiuos, tol ir liks kvarksėti tarp kitų varlių...

Žvirblis jau žadėjo klausti, gal jis užaugęs su Eglės vaikais ga-
lėtų tą raganą sudrausminti. Tuo metu ragana panoro apsiauti
sumėškeriotu pusbačiu, bet jos dešinioji ranka su kairiąja, ma-
tyt, iš tikrųjų nebesutarė. O gal tas batas jai nelabai tiko.

Vidmantas Žvirblis atsibudo tada, kai ragana kažkoku būdu
pradėjo mažėti, mažėti ir galiausiai pati sulindo į tą batą.

Vidas atsikėlęs nuėjo į prausyklą, atidžiau įsižiūrėjo į save ir
įsitikino, kad jo nosis nei per didelė, nei per maža. Tik veidas
šiek tiek strazdanotas. Ir jis pats dar nedidelis paukštis. Bet jau
nebe žvirblis! Panašesnis į strazdą. Į tą, kuris gražiai gieda ir
niekad neapleidžia Lietuvos.

BAMBA

Arno tėvai dažnai nebesutardavo. Mama priekaištaudavo tėčiui, kad jis per savo mokslus dar jaunas paseno.

– Susikūprinęs, susikreivinęs... Nesiskutęs, nuplikęs, ausys prižėlusios...

Tėtis (kitiems – fizikos mokslų daktaras Kisielius) tik prikąsdavo šeriuotą apatinę lūpą ir dar labiau susikaupęs bendraudavo su savo kompiuteriu. Bet vieną kartą ir jis nebeiškentė.

– Gerai, – atsigręžęs pasakė. – Pasistengsiu. Nueisiu į kirpyklą. Ką dar šeimos ir tėvynės labui aš turėčiau padaryti?

Renata, Arno mama, užuot atsakiusi, išsitraukė savo kvapnią nosinaitę ir ėmė sausinti ašaras, nors jų ir nebuvo. Bet galėjo būti.

Tada Arno senelis, baltai pražilęs istorikas, tarė savo dukrai:

– Vyrams svarbiausia ne grožis, o protas, ištvermė ir gebėjimas retkarčiais net iš savęs pasišaipyti.

– Šaipykitės, prašom... O man ką patarsit? Visi trys, vienas už kitą šaunesni ir protingi...

Arnas pasijuto pagirtas. Gal pirmą kartą priskirtas prie tokių vyrų, kaip jo tėtis ir senelis Adomas.

– Tau reikia laisvės... – senelis dairėsi, kur jo lazda. Lyg būtų norėjęs sudrožti dukrai. – Bet žinok: laisvė – tokia vertybė, kuri daugiau pareikalauja, negu duoda.

– Aš pati norėčiau duoti. Ne tik jums, bet ir kitiems suteikti daugiau džiaugsmo.

– Kad tu, kaip mūsų mokytoja, vis nepatenkinta ir nepatenkinta, – nebeiškentęs įsiterpė Arnas.

– Sutinku – nepatenkinta. Dėl to, kad aš čia – tik devintas vanduo nuo Kisieliaus.

– Tau nepatinka mano pavardė? – vėl su savo kėde į ją pasisuko profesorius. – Susigalvok sau kitą. Kai kurios dainininkės nuo to ir pradeda.

Renata anksčiau iš tikrųjų dainavo. Gal kitaip ir Domo Kisieliaus nebūtų susiradus.

– Kai kurios nuo to pradeda, o aš galbūt užbaigsiu! – pasakė ji rimtai supykus ir paslėpus savo nosinaitę.

Ji, ko gero, jau būtų trenkus durimis ir išėjusi pas kokią draugę, bet jos tėvas, Arno senelis, kaip koks pranašas kilstelėjęs lazda parodė, kad jis dar nori kažką svarbaus jiems pasakyti.

– Kad nekartotumėt mano klaidų, aš kaip istorikas pradėsiu nuo Adomo ir levos. Ir aš pats, jei dar atsimenat, esu Adomas. Taip pat esat girdėję, kad Viešpats Dievas Adomą ir levą buvo apgyvendinęs rojui... Bet ir vienam, ir kitam netrukus tas rojus pradėjo nusibosti. Jiedu nusprendė imtis kokio nors darbo. Adomas išrado grėblį šiukšlėms nuo jų buveinės nugrėbstyti, o leva – šluotą. Irgi reikalingas daiktas. Ir švarai palaikyti, ir nuo Adomo nugaros uodams ir musėms nuvaikyti.

Tų vabzdžių kraujasiurbių ten buvo begalė. Adomas pastebėjo, kad įkopus į aukštesnį medį, jų ten būna mažiau.

Jis ten ir tupėdavo, kol pasibaigdavo tas mašalų antpuolis. O leva tuo tarpu lindėdavo vandeny.

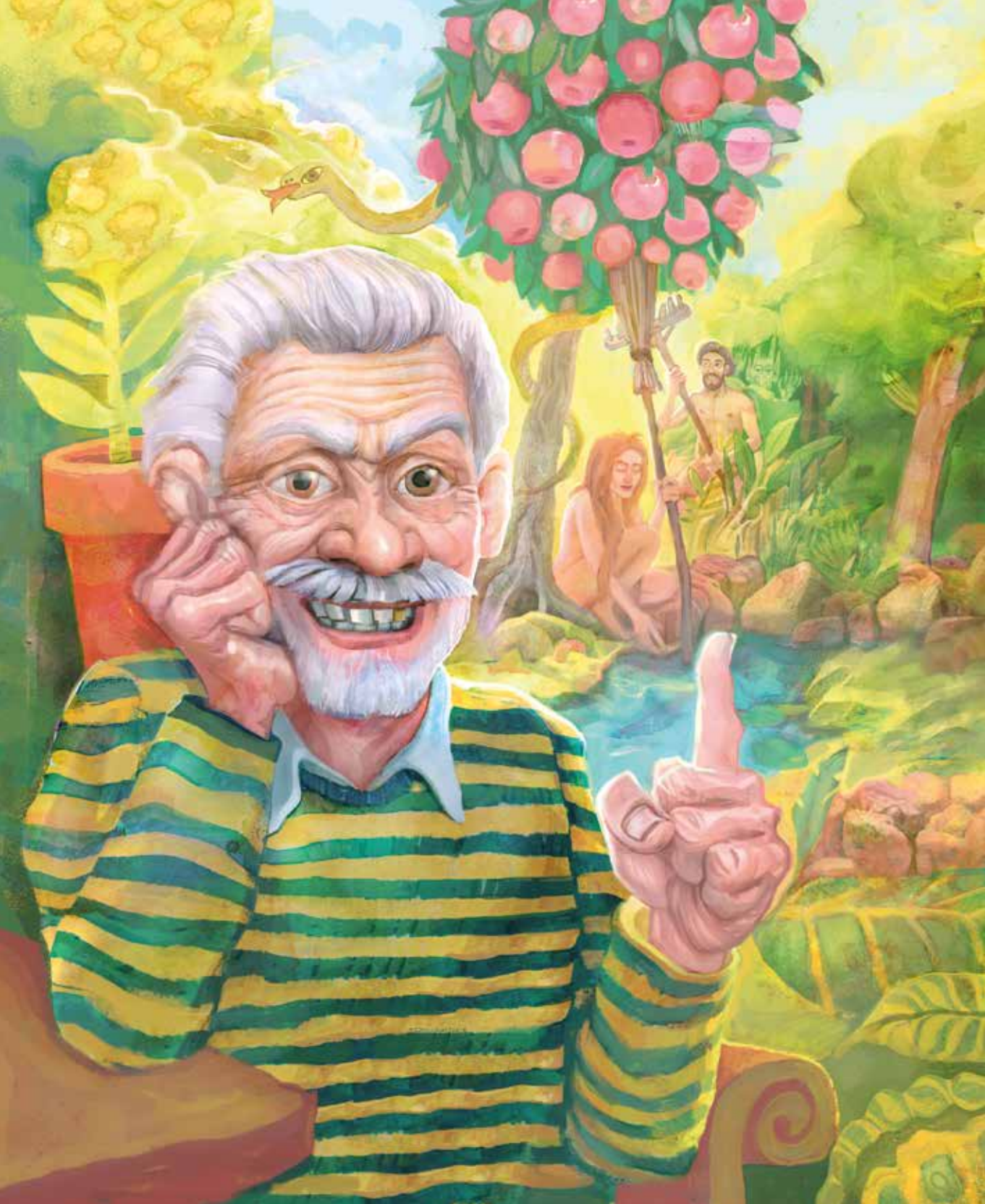
Taip jiems ten bevargstant Adomui įlindo į galvą toks praktiškas klausimas: gal ir jis galėtų būti kaip koks paukštis. Per plunksnas jam negeltų sparvos ir šiaip smagu būtų aukštai pakilus paskraidyti, pasižiūrėti, kaip tas rojus atrodo iš viršaus.

Panašiai svajėjo ir leva. Kodėl ji negali gyventi kaip delfinas? Taip smagiai nardantis ir linksmai besišypsantis... Adomas net savo kailiu pajuto, kaip jo draugė ne tiek vaiko nuo jo nugaros bimbalus, kiek užsimiršusi talžo jį taip, lyg Adomas būtų kaltas, kad leva – ne delfinas...

Tada jie nepagalvojo, kad tos įkyrios mintys iš paties Dievo, kaip ir tos musės, uodai ir sparvos. Neseniai čia apsilankęs Viešpats užlipo ant numesto Adomo grėbliu. Ne tik ateidamas, bet ir išeidamas... Antrą kartą gavęs grėbliukočiu į kaktą, Viešpats jau supykęs pasakė: „Velniai juos griebtų!..“

O nelabieji tik to ir telaukė. Adomas įsižiūrėjo, kad palmių lapai gerokai primena erelio plunksnas. Jis jų prisilaužė, prisi-raišiojo ir įsirabždinęs į aukštą palmę suplasnojo ir krito žemyn. Dar gerai, kad palmė augo ant smėlio.

Vakare iš rojaus vandenų parėjusi leva savo leisgyvį Adomą rado rėpliojantį kaip krabą, jau nebegalintį be jos net atsistoti. Leva nebūtų pajutusi jam tokios užuojautos, jeigu jai pačiai nebūtų atsitikusi bėda.

– Man ten su delfiniais beplaukiojant kažkaip, pro kažkur įsi-
brovė vėžys. Anksčiau man niekur neskaudėjo, o dabar...

– Vėžys? Negali būti! – stebėjosi Adomas.

Trumpiau šnekant, Adomas apžiūrėjo levą, o leva – Adomą, ir
galbūt iš to jiems gimė vaikelis. Abudu nusprendė, kad čia bus
duktė. Netrukus panoro dar susilaukti ir sūnaus. Jie dar nie-
kad nesijautė tokie laimingi. Bet velnias, kaip sakoma, nemie-
ga. Adomas ir leva apsižiūrėjo, kad nei vienas, nei kitas neturi
bambos! Štai dėl ko jie turėjo ir tebeturi teisę būti nepatenkinti!

Supykę ir dėl tos bambos bambėdami jie patys iškeliavo. Nie-
kas jų nebūtų išvijęs.

Senelis patylėjo, šiek tiek nusiminė, kad nė vienas nesijuokia,
tik Arnas klausėsi net išsižiojęs. Jis nenorėjo, kad pasaka tuo ir
pasibaigtų. Bet senelis visą „kalnę“ prisiėmė sau:

– Aš čia dėl teisybės šį bei tą pamelavau, bet jūs turbūt su-
pratot, kad aš čia kalbėjau apie save.

– Supratom, – atsakė Arno mama. – Mano vyras vis dar
nori išrasti grėblį, turbūt žvaigždėm ar debesims nuo dangaus
grėbstyti, o aš turiu savo šluotą. Apžergsiu ir skrisiu kur nors
raganauti.

Rodos, pajuokavo, bet kažkurią dieną ėmė ir išskrido. Tada
Arnas ir ėmė rašyti dienoraštį. Kaip ir senelis, šį tą dėl teisybės
pagražindamas ir praleisdamas dienas, kai nieko įdomaus ne-
atsitiko.

Tokia Grasilda iš mūsų klasės bernams pasiskundė, kad aš jai neduodu ramybės, mėginu ją „kabinti“ ir t.t. Po pamokų gavau į akį. Senelis pastebėjo, kad esu atlaikęs mūšį, patarė niekam nesiskųsti. Kitą kartą reiktų griūti ant žemės ir abiem rankom užsidengti galvą, kad galėtum išsaugoti mintį: gyvenime vienaip ar kitaip kliūva visiems.

Kitas būdas – tuoj pat atsikirsti. Senelis gyvendamas kaime turėjo tokią išplerusią kepurę, į kurios vidų buvo įsiuvęs trejetą spindžių šunio grandinės. Su ta kepure jis bet kam galėdavo užvožti.

Aš sugalvojau dar geriau. Tinkamos kepurės neturiu, bet radau mamos paliktą šaliką. Į vieną ir į kitą galą įmurdžiau dėl svorio po gerą gumbą plastilino. Tie, kurie nuo manęs gavo grąžos, neišdrįso skųstis, kad jiems užtvojau su šilkinio šaliku.

Kol dar buvo mama, ji man pietums įduodavo kokį nors sumuštinį. Dabar mano tėtis pasirūpino, kad pietaučiau mokyklos valgykloje su savo priešais. Čia visada – arba slyvų kompotas, arba skystas kisielius. Žinoma, dabar kas tik netingi ėmė šaipytis iš mano pavardės. Vos tik įeinu, o jie tuoj: „Kis kis kis...“ Šiandien aš jiems išdrožiau: „Geriau turėti Kisieliaus pavardę negu kisielių savo galvoje!“

Visi nuleido nosį, nes tą mano atsakymą girdėjo viena mokytoja. Ji net mane pagyrė: „Bravo, Kisieliau, bravo!..“

Dabar tie, kurie mane klasėje laiko pačiu gabiausiu, arba mokykloj – pačiu negražiausiu, linksniuuoja mano vardą ir sutikę erzina kaip šunį: „Arrrn, arrrn, arrrn...”

Šiandien iš anksto žinojau, ką jiems atsakyti: „Jeigu būčiau šuo, aš tokiems ciuckiams kaip jūs pavizginčiau uodegą.”

„Tu – nei šuva, nei veršis”, – atsiliepė Grasilda. – „Tai tada kas?” – paklausiau. Toks Jonas, užstodamas ją, man pažadėjo: „Gausi į snukį, tada sužinosi.”

Ir gavau. Tą saulėtą dieną savo šaliko nebuvau pasiėmęs. Bet egzekuciją matė mūsų auklėtoja. Ji pasikvietė direktorę, kuri pasakė, kad visi esam sukurti pagal Dievo paveikslą, todėl kiekvieną žmogų reikia mokyti gerbti.

Tas pats Jonas išdrįso net jai paprieštarauti: „Tai kam tada evoliucija? Mes šaipomės iš tų, kurie dar neišsivystė iš beždžionės.” – „Šiandien jūs turėsit biologijos pamoką, galėsit išsiaiškinti...”

Tuo viskas ir baigėsi.

Aš paklausiau senelio, ar iš tikrųjų visi žmonės sukurti pagal Dievo paveikslą. Gal prie kai kurių nagus bus prikišęs ir velnias?

„Dievas pagal savo paveikslą yra sukūręs tik paparčio žiedą”, – atsakė senelis.

Vėliau supratau, kodėl jis buvo toks nešnekus ir susirūpinęs. Tėtis buvo gavęs žinią, kad kitą savaitę grįžta mano mama, kuri, matyt, žada čia galutinai išspręsti klausimą dėl skyrybų.

Parskrido mama. Su gera nuotaika ir su dovanom. Galbūt numačiusi nebesiskirti arba visus reikalus išspręsti geruoju.

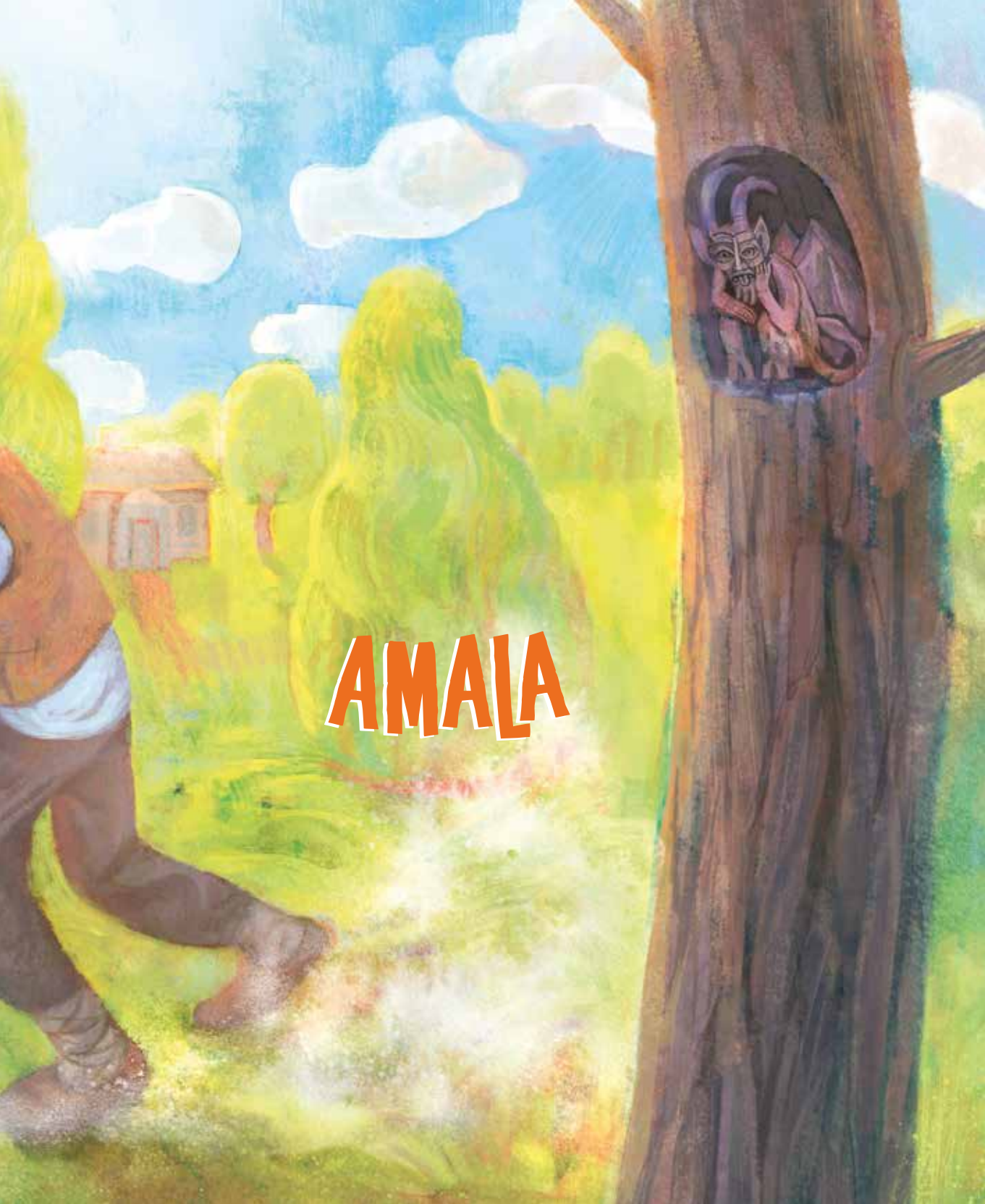
Mes visi keturi nutarėm važiuoti į Kernavę, kur kiekvienais metais vyksta Rasos, arba Vidurvasario šventė. (To mušėikos Jono aš nesveikinsiu ir čia neminėsiu.) Man labiausiai rūpi tą naktį surasti ar bent pamatyti paparčio žiedą. Bet apie tai niekam nė žodžio!

Jūs turbūt jau žinot: paparčio žiedo aš nesuradau, nors ieško-tojų buvo daugiau, negu tikėjaus. Papartis gal tūkstantį kartų gražesnis už bet kokį grybą, bet jis taip pat nežydėdamas paskleidžia sporas, o ne sėklas.

Tik dabar supratau, ką man sakė senelis. Paparčio žiedo niekas niekada nėra matęs, kaip ir Viešpaties Dievo, visatos Kūrėjo. Bet kas ieško, turėdamas viltį jį surasti, turbūt laimingesnis už tą, kuris net nesidairo. Žino – ras tik savo bambą...

Pats nebežinau, ar čia mano, ar senelio išvados. Apie savo tėtį aš jau nekalbu. Jis amžinai kažko ieško ir tikisi surasti. Tik nesu toks mokyta, kad suprasčiau ir kitiems sugebėčiau paaiškinti. Bet, kai aš palei Kernavę ieškojau žydinčio paparčio, mama prasitarė, kad aš velnioniškai panašus į savo tėtį.

AMALA

Pirmoji mano perskaityta „knyga“ – laikraščiais aplipdyta siena mano globėjų Norvaišų troboje. Viename „Mūsų laikraščio“ lape buvo straipsnis apie tai, kaip Indijos džunglėse medžiotojai išvadavo dvi beždžionių augintas mergaites. Abi jau buvo sulaukėjusios, plėšė nuo savęs drabužius ir stengėsi kaip tik įmanydamos pabėgti. Viena netrukus mirė, o kitai žmonės davė Amalos vardą. Kvietėsi jiems žinomus išminčius, iš miestų daktarus ir psichologus, kad jie padėtų Amalai vėl pasijusti žmogumi.

Paaikškėjo, kad žmonių kūdikis, „sukurtas pagal Dievo paveikslą“, patekęs tarp beždžionių gali prarasti savo žmogiškumą.

Likusi straipsnio dalis buvo užlipdyta kitu laikraščio lapu, todėl Amalos likimas liko man nežinomas. Aš pats ėmiau manyti, kad esu panašus į tą nelaimingą, tikrųjų tėvų netekusią mergaitę.

Prieš karą Žemaitijoje gyvenantys mano mirusios mamos broliai ir kai kurios seserys nutarė mane įsiūlyti Norvaišams. Klumpdirbiui Adomui ir jauniausiai iš visų mano mamos seserų ciocelai Petronėlei.

Dievulis Norvaišams nedavė vaikų. Kai Petrelė laukėsi savo pirmagimio, ją leisgyvę teko arkliais vežti į Klaipėdą. Ten Norvaišai išleido daktarams visa, kiek buvo susitaupę naujai trobai statytis. Petronėlė turėjo grįžti be laukiamo sūnaus žinodama, kad gandras jiems kito, sveiko vaikelio jau nebeatneš.

Vyriausioji mano teta Anė buvo gera audėja, dainininkė ir

turbūt per daug protinga, kad sutiktų ištekti už kokio netašyto berno. Galiausiai liko viena ir savo broliui Kazimierui padėjo auginti jo keturis vaikus.

Tarp jų aš jaučiausi kaip savas. Turėjau su kuo žaisti ir kam papasakoti, kaip aš gyvenau Kaune pas dėdę Praną, kaip mes, visa mokykla, sveikinom prezidentą Smetoną, kai Lietuvai buvo sugrąžintas Vilnius, ir kaip netrukus į Kauną atriaumojo bolševikų tankai...

Kad dėdės Kazimiero vaikai nematytų mano ašarų ir patys neverktų, teta Anė išsirengė aplankyti sesers Petronėlės ir mane pasiėmė žinodama, kad aš iš ten jau nebegrįšiu. Atvirai kalbant, ji buvo nusprendus mane paklaidinti.

Norvaišai gyveno gretimo kaimo gale, bet muduėjom aplinktakiais, kilnojom ganyklų vartus ir žargstėme žiogrių tvorą, kur buvo įtaisytos lipynės. Atsimenu, priėjome kažkieno kiemą, kur ant ilgos karties buvo pakabinta nugalabyta varna, kad kitos nebedrįstų grobstyti viščiukų. O vištos dedeklės ir net gaidelis – visi čia buvo supančioti.

– Kad daržų nekapstytų, – paaiškino teta.

Kitoje sodyboje du vyrai sode labai piktai barėsi. Gal net būtų pradėję viens kitam skaldyti antausius, jeigu ne bitės, kurių abu prisibijojo. Vienas ant galvos turėjo sietelį ir norėjo susigrąžinti iš avilio išskridusį spiečių. Jo bitės susimetė į kaimyno koplytėlę po žydinčia liepa.

– Pasitrauk, tau sakiau, nuo koplyčios! Čia mano medis ir mano Dievo Motina.

– O bitės, kaip žinai, yra mano! Savo radęs, aš ir bažnyčioj jas galėčiau susisemti.

Čia jau teta Anė neiškentus juos pradėjo gėdyti:

– Liaukitės, broliai!.. Jeigu ne broliai, tai galėtumėt būti bičiuliai.

Nuo to kaimynų barnio, net bitės pasidarė piktos. Jos ėmė skraidyti ir virš mūsų galvų. Mes turėjome eiti. Iki Norvaišų mums liko jau nebetoli.

Jų nedidelė troba buvo apkalta ilginiais šiaudais. Kaimuose kai kur tokiais šiaudais dengdavo tik tvartų stogus, kad žiemą gyvuliams būtų šilčiau. Nepasibeldę suėjom į vidų. Seserys apsikabino, pasibučiavo. Anelė Norvaišams pasakė, kas aš toks, bet manęs niekas nieko neklausė, galvos neglostė ir nepabučiavo.

Kambario kertėj vos tilpo nedidelis stalas. Ciocelė pasiskundė, kad neturi kuo mūsų pavaišinti, ir paklausė:

– Gal išgertumėt po kruzėlį pieno?

Aš papurčiau galvą. Dar nežinojau, kas yra „kruzelis“. Šitam kambarį (žemaitiškai sakant, troboj) stovėjo klumpdirbio ožys, prie kurio ir dabar darbavosi dėdė Adomas. Tas jo „ožys“, paprastas medžio kamienas ant keturių kojų, buvo įsibridęs į nesi-
baigiančią skiedrų krūvą. Čia dar buvo krosnis, kitam kampe –

Adomo lova, o plūktinės aslos vidury – didelė trinka su įkirstu kirviu.

Mums čia besant, dėdė Adomas ant tos trinkos nutašė dvi sunkias drebulės pliauskas, pleištais įtvirtino jas ožio „nugaroj“. O kai ėmėsi jas tam tikrais grąžtais urbinti, skaptuoti, dėdei nuo kaktos varvėjo prakaitas, o iš tų medžio pliauskų liejosi sula.

Pavargęs ir galbūt norėdamas su mumis šiek tiek pašnekėti, Adomas atsisėdo ant to paties ožio, pasidarė naminio tabako suktinę ir užsirūkė. Ir iš to rūkymo buvo galima jausti, kad jis tą mūsų pasirodymą priima be jokio džiaugsmo.

– Jis labai mokslus, – teta Anė taip gyrė mane. – Kaune jau baigęs pirmą skyrių. Iš bėdos net laišką galėtų parašyti.

– O kas iš to skaitymo? Kas iš to rašymo, tŕiu tŕiu?.. – spjaudėsi Adomo motina, prie krosnies skusdama bulves. – Iš tokio nuosprogos mes tikro darbininko nesulauksim, tŕiu tŕiu...

Senoji vis dar buvo pikta ant sūnaus Adomo, o dar labiau – ant Petrės, kad nesukepalavo jai tikro Norvaišų vaikelio. O tas jos spjaudymasis buvo kaip „amen“ poteriuose arba kaip kokiam vyrui nusi-keikti. Kol troboj sėdėjo Anė, senoji dar taip nesispjaudė, bet Anelė atsiprašius išėjo „savo reikalu“ ir nebesugrįžo. Pasijutau kaip tas supančiotas gaidys.

– Kazeli, sėdėk, apsiramink, – maloniu balsu man pasakė ciocelė. – Anelės šian-dien jau nematysi. Nuo savęs nei aš, nei tu – nė vienas nepabėgsim.

– Tegul bėga, tegul... Tŕiu tŕiu!..

– Neklausyk. Yra tik viena išeitis – kol esam gyvi, mylėkime viens kitą.

Aš atsisėdau Adomo lovos kojūgaly ir ten tarsi sugniužęs praverkau. Girdėjau, kaip ciocelė nebeleido babūnei manęs niekinti:

– Cit, jau cit, susimildama... Leiskim tam vargšui bent jau išsikrikti. Mums jis niekuo nenusikalto.

Už sienos kiek mažesnė „geroji troba“ buvo išlipdyta tikrais gėlėtais tapetais. Kampe stovėjo ciocelės lova, o man prie krosnies mūrelio Adomas ant grindų patiesė šieno prikimštą čiuzinį. Vakare atgulęs vėl pradėjau verkti, užsiklojęs galvą, kad ciocelė negirdėtų. Bet netrukus aš pats išgirdau kažkokį čiulbesį ir dėdės Adomo knarkimą už sienos.

– Kas čia taip švilpauja? – neiškentęs garsiai paklausiau.

Ciocelė turbūt dar nebuvo įmigus. Nusijuokus paaiškino man, jog čia svirpliai, kuriems patinka ta skiedrų krūva ir anoj pusėj išlipdyti laikraščiai.

Didžiausias tų laikraščių mėgėjas buvo mūsų kaimynas Ereminas, Paukštakių mokyklos vedėjos vyras, žiemą kūrenantis krosnis. Jis ir šiaip buvo labai apsiskaitęs žmogus, turėjo dviratį, dažnai nuvažiuodavo į Lieplaukę, pasiimdavo paštą, bet į bažnyčią nevaikščiojo.

Aš, matyt, buvau antras, kuris iš „Mūsų laikraščio“ ant sienos perskaičiau tą nebaigtą istoriją apie Amalą. Nesiryžau paklausti Eremino – gal jis atsimena, kaip jai ten sekėsi toliau.

Kartą jis atėjęs mums patarė tuos „buržuazinius“ laikraščius

nuo sienos kuo greičiau nuplėšti, nes dabartinės valdžios atstovams jie gali labai nepatikti. Jis atnešė mums pluoštą naujų laikraščių, kurie vadinosi „Tarybų Lietuva“. Kai juos pradėjom lipdyti ant senųjų, ciocelė nerimavo, kad tik mes neužkliudytume seno drožtinio kryžiaus, prie kurio meldėsi ne tik jos seneliai ir tėvai, bet ir visi aštuoni jų vaikai. Tarp jų ir mano mama...

Taip tatai ant trobos sienų atsirado Lenino, Stalino ir Paleckio portretai, kuriuos tas pats Ereminas, prasidėjus karui, patarė nuplėšti. Netrukus reiks ieškoti laikraščių su Hitlerio paveikslu...

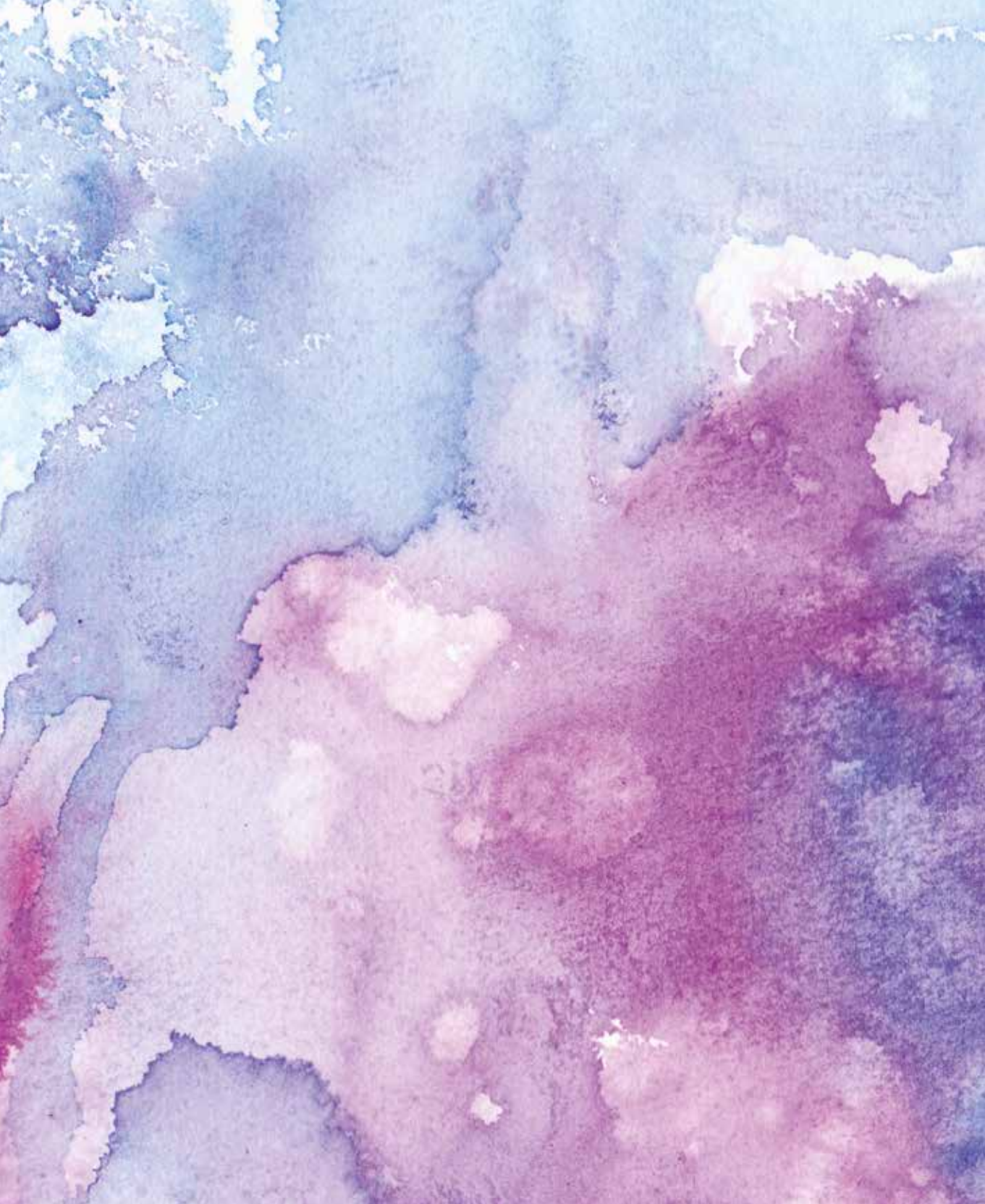
Tuose laikraščiuose, rodos, „Žemaičių žemėj“, buvo išspausdinti siaubingi vaizdai: Rainiuose bolševikų nukankinti žmonės.

Praėjo vos trejetas metų – ir ant šitų laikraščių vėl reikėjo klijuoti „Tiesą“ ar „Valstiečių laikraštį“. Tačiau prie senųjų jau kelintas jų sluoksnis nebelipo. Ir tinkamų miltų klijams nebeturėjom. Teko juos kalinėti vinimis.

Tai tokia rašytinė tos Amalos istorija. Kai mirė abu Norvaišai, iš jų senosios trobos (dabar ir jos jau nebėra) išsinešiau ir iki šiol tebesaugau tą seną Nukryžiuotąjį ir šimtametę senelių nuotrauką, kur nė vienas iš aštuonių vaikų dar nebuvo išėjęs į žmones.

Gal nereikėjo man tapatinti savęs su Amala. Tai ne aš, o mūsų tėvynė Lietuva buvo lyg ta beždžionių tāsoma mergaitė. Net ir dabar ji dar negali atsigauti. Žmonių kvailybė, girtavimas, beždžioniški tarpusavio vaidai...

Redaktorė Bronė Balčienė
Knygos dailininkas Rimantas Juškaitis
Meninis apipavidalinimas Marek Volda

Tiražas 2000 egz.

Išleido leidykla „Alma littera“, Ulonų g. 2, LT-08245 Vilnius

Interneto svetainė: www.almalittera.lt

Spaudė UAB BALTO print, Utenos g. 41A, LT-08217 Vilnius

Interneto svetainė: www.baltoprint.com